Florina-Maria BĂCILĂ
(Universitatea de Vest din Timişoara)

Semnificații ale substantivului *dor* în volumul *Cântarea Cântărilor mele*, de Traian Dorz

Abstract: (**Meanings of the noun *dor* in the volume *Cântarea Cântărilor mele*, by Traian Dorz**) The current paper's objective is to take into consideration the meanings of the noun *dor*, as illustrated in the collection *Cântarea Cântărilor mele*, by Traian Dorz – a Romanian contemporary poet, unfortunately less studied, author of thousands of mystical poems and volumes of memoires and religious meditation. In this "book of love poems", dedicated to the intimate (and unique) communion with God, of the soul bound to the immortal absolute, *dorul* (the feeling of missing someone) – symbolical term and also a complex feeling, state of mind, prototype metaphor of Romanian life – implies several aspects, seen at maximum intensity: missing Divinity (and Eternity) otherness, individuality, the creator of durable artistic pieces of art, missing the eternal union (in biblical interpretation) between Jesus – the groom and the church – as the bride etc. Except for the simple illustration of such perspectives, the meanings of the noun *dor* in the above-mentioned collection of poems highlight the feelings and the emotions of the auctorial voice, always looking for knowledge and always wanting to know more, fact which is revealed in several fragments taken from poetical beliefs, which forward the idea that love is the fundamental principle of the world, the primordial element of Here and Beyond.

Keywords: "dor", Lexicology, Semantics, Stylistics, mystical-religious poetry

Rezumat: Lucrarea de față își propune să ia în discuție semnificațiile substantivului *dor* ilustrate în volumul *Cântarea Cântărilor mele*, de Traian Dorz – un poet român contemporan, din păcate mai puțin studiat, autor a mii de poezii de factură mistică, precum și a numeroase volume de memorii și meditații religioase. În această „carte cu poeme de dragoste" dedicate comuniunii intime (și unice) cu Dumnezeu a sufletului însetat de absolutul nemuririi, *dorul* – termen-simbol și, totodată, sentiment complex, stare a spiritului, metaforă-prototip a vieții românești – implică diverse ipostaze, privite la intensitate maximă: este vorba despre dorul de Divinitate (și de eternitate) al colectivității, al individului, al creatorului de opere artistice durabile, despre dorul de unirea veșnică (în concepție biblică) dintre Mirele Iisus și Biserica-mireasă etc. Pe lângă simpla ilustrare a unor asemenea perspective, semnificațiile substantivului *dor* în volumul amintit pun în lumină trăirile eului auctorial aflat mereu în ascensiune pe calea cunoașterii mistice, fapt evidențiat în secvențe selectate din câteva arte poetice structurate pe ideea conform căreia iubirea este principiul fundamental al lumii, elementul primordial al existenței de aici și de Dincolo.

Cuvinte-cheie: dor, lexicologie, semantică, stilistică, poezie mistico-religioasă

În anii '70 ai secolului trecut, când şi-a revizuit toată opera, regrupând-o în tomuri mai mari (cu circulaţie – la acea vreme – sub formă dactilografiată), Traian Dorz a inclus, în volumul-capodoperă *Cântarea Cântărilor mele*, poezii din ciclurile *În aşteptarea Mirelui* (1943, publicat la Beiuş, cu pseudonimul Cristian Dor), *La Nunta noastră* (1944) şi *Cântarea Cântărilor mele* (1946). Această „carte cu poeme

BDD-A26645 © 2017 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universității de Vest din Timișoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:03 UTC)

de dragoste" – multe dintre ele, memorabile imnuri ale iubirii, unice ca transpunere a unor experienţe intime cu Dumnezeu –, pornită din excepţionalul volum *Cântările Apocalipsei* (apărut la Sibiu, în Editura „Cartea de Aur", 1945, ca a zecea carte de versuri a autorului – Dorz 2005, 433), la care se adaugă alte creaţii, plăsmuite chiar şi în detenţie, „ilustrează în mod strălucit taina comuniunii şi întruneşte toate exigenţele poeziei mistice" (Ioniţă 2014, 205), înţelegându-se, prin însăşi titlul său, o „cântare" ideală, superioară, în care se prezintă iubirea desăvârşită. Într-adevăr, versurile reliefează exemplar trăirile lăuntrice ale poetului (şi, implicit, ale comunităţii) pe calea mereu ascendentă a cunoaşterii extatice, a adoraţiei, sentimente din rândul cărora se detaşează *dorul* de Cer, de Divinitate, imortalizat în secvenţe lirice cu efecte expresive remarcabile.

Dicţionarele explicative propun, în dreptul substantivului *dor* – un termen pe cât de uzual, pe atât de pitoresc şi nobil prin semnificaţiile sale – următoarele sinonime sau definiţii lexicografice: „durere (sufletească), mâhnire, supărare mare, jale cauzată de o pierdere, de nereuşită, de o situaţie grea în care se află cineva", „dorinţă puternică (amestecată cu nostalgia şi cu neliniştea) de a (re)vedea ceva ori pe cineva drag, de a rămâne alături de persoana apropiată ori iubită, de a retrăi un moment din trecut, de a reveni la o stare sau îndeletnicire preferată", „stare de suflet chinuitoare a celui care aşteaptă cu nerăbdare o împlinire, aspiră, tinde, râvneşte la ceva; năzuinţă, dorinţă, ideal", „suferinţă pricinuită de ataşamentul pentru cineva (aflat departe), de o dragoste sau de o pasiune neîmplinită, de pierderea fiinţei dragi" etc.

Evident, paleta de înţelesuri ale termenului se întregeşte în structura textului literar, mai ales atunci când ne referim la o poezie închinată relaţiei unice dintre individ / comunitate şi Dumnezeu, în care distanţarea de cel iubit – în cazul de faţă, Divinitatea, în sens spiritualizat, dar şi concret – reprezintă componenta implicată cu necesitate în trăirea respectivă. Astfel, dorul (= dorinţa şi năzuinţa) întoarcerii în Acasa cerească, ca obiectiv fundamental explicit al vieţuirii în această lume, rămâne un deziderat sacru esenţial (şi aproape exclusiv) al colectivităţii care Îi aduce slavă lui Hristos prin cântare, rugăciune, invocare stăruitoare, energică şi plină de iubire a numelui Său, întru lepădare continuă „de ceea ce este mai de preţ în natura omului" (Kovalevsky 1997, 6) şi despovărare de cele trecătoare, spre a putea atinge suprema beatitudine. Starea extatică farmecă toată fiinţa transfigurată, prosternată în faţa lui Dumnezeu, prin revărsarea graţiei divine şi primirea din însăşi mâna Sa, după făgăduinţă, a „cununii celei neveştejite" (*I Petru* 5: 4[1]; cf. şi *I Corinteni* 9: 25) şi strălucitoare, ca răsplată, în dimensiunea eternităţii, pentru slujirea cu iubire, sfinţenie şi elan creator:

> „«Mai Sus, mai Sus, mereu mai Sus...» / a' noastre inimi cântă. / Acolo-n Slava fără-apus / e Ţinta noastră sfântă. / Suind spre ea, chemăm, Iisus, / **cu dor** Doritu-Ţi Nume, / mai Sus, mereu mai Sus, mai Sus, / ca să ieşim din lume. // Urcăm cu ochii plini **de dor** / şi totul ne

[1] Trimiterile la textele biblice din lucrarea noastră conţin titlul cărţii respective, urmat de numărul capitolului şi al versetului / al versetelor la care se face referire. Pentru toate ilustrările din *Biblie*, am folosit ediţia apărută la Bucureşti, în Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1988.

BDD-A26645 © 2017 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universităţii de Vest din Timişoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:03 UTC)

> încântă / şi nou avânt înălţător / cu haruri ne-nveşmântă. / Din toată inima căutăm / nălţimile curate, / mai Sus, mereu mai Sus scăpăm / din tină şi păcate. // [...] // Mai Sus mereu, ne-am cufundat / în Slava cea adâncă, / atâtea slăvi am colindat / şi tot mai mergem încă. / Mai Sus, din cer în cer mai sus, / cu ochii plini de soare, / cutremuraţi cădem, Iisus, / la sfintele-Ţi picioare... // Şi sărutând slăvitu-Ţi strai, / Îţi aruncăm nainte / toţi crinii strânşi din căi de rai / de-o dragoste fierbinte, / tot **dorul** cât în ochi avem / strâns din cântări divine, / preafericiţi că Te vedem / şi-n veci suntem cu Tine." (CCm 26-27, *Mai Sus, mereu...*[2]).

Uneori însă, prea îndelunga dorire îndurerată a unui nou început (dublată de aspiraţia spre absolut şi dragostea de Cer) – legat (în concepţia biblică) de revenirea lui Hristos în slavă şi intrarea izbăvitoare a celor credincioşi în veşnicie – devine apăsătoare, naşte (în faţa rugăciunii fără răspuns) întrebări, formulate poetic prin interogaţii retorice, întregite de crearea unei sinonimii între sentimentul dorului intens şi ideea de aşteptare chinuitoare, cu rezonanţe în *Vechiul Testament* (cf. *Isaia* 21: 11-12):

> „E mult de când e noapte şi lumea-i bântuită / de mii de duhuri rele cu ucigaş tumult, / **ni-e dor** de Dimineaţa de-odihnă fericită, / – străjerule, străjere, mai e din noapte mult? // Plâng inimi sfâşiate de-o lungă depărtare, / le ard atâtea rane şi-au suferit atât, / şi-aşteaptă obosite un ceas de uşurare, / – străjerule, străjere, o, cât mai este, cât? // Atâţi din cei ce-aşteaptă sunt doborâţi de jale, / gemând sub greutatea ce inima le-a smult, / şi-aşteaptă izbăvirea înştiinţării tale, / – străjerule, străjere, mai este oare mult? // E-atât de grea vegherea când noaptea se lungeşte, / când zarea e pustie şi sufletul e jar, / când nu mai e putere, iar greul tot mai creşte, / – străjerule, străjere, ah, zorii nu răsar? // Atât de grea ni-e starea cum n-a fost niciodată, / vin valuri tot mai grele, cum n-am mai întâlnit, / simţim c-a noastre inimi curând n-au să mai poată, / – ah, sună răsăritul, străjerule iubit! // Străjer iubit, vesteşte sfârşitul suferinţei, / să cadă stăvilarul de piatră şi de fier, / să-nceapă Sărbătoarea dorită-a Biruinţei / şi Nunta fericită a Mirelui din Cer!" (CCm 71, *E mult de când e noapte*).

În pofida oricăror obstacole, faptul rămâne o certitudine pentru cei ce şi-au închinat viaţa lui Dumnezeu şi echivalează cu eliberarea de dorul mistuitor, cu detaşarea sublimă de „povara firii" vechi şi întinate, de imperfecţiunea condiţiei noastre pământeşti, cu triumful dragostei eterne:

> „Se va desface-odată cortul / acesta ce se cheamă trup, / a' firii rădăcini simţi-vom / cum ni se smulg şi ni se rup, // [...] // Că spunem ultimul adio / spre ţărmul ospitalier, / ce ne-a adăpostit o clipă / iubirea noastră-n drum spre Cer... // Şi, diafan, ne vom desprinde, / ca fulgul dus de-un vânt uşor, / cu aripi largi spre veşnicie, / plutind despovăraţi **de dor**." (CCm 171, *Se va desface-odată*).

Aşadar, în viziunea poetică a lui Traian Dorz (inspirată din pasajele scripturistice), anularea separării vremelnice dintre comunitatea credincioşilor şi Iisus Hristos se va realiza în Împărăţia Cerurilor, unde „comuniunea finală perfectă între cei temporar despărţiţi" (Stăniloae 2001, 107) se va converti într-o stare de fericire fără sfârşit, capabilă să învingă definitiv efemerul şi, ipso facto, moartea.

[2] Spre a nu îngreuna parcurgerea trimiterilor, am optat, în lucrarea de faţă, pentru notarea, în text, a referirilor (cu abrevieri) la volumele (aparţinându-i lui Traian Dorz) din care au fost selectate secvenţele ilustrative, alături de numărul paginii / paginilor la care se află fragmentul respectiv şi de titlul poeziei. Toate evidenţierile din versurile citate ne aparţin.

BDD-A26645 © 2017 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universităţii de Vest din Timişoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:03 UTC)

Desprinderea din acest mic „univers” al condiţiei umane este ilustrată într-un „dialog” liric (de fapt, un monolog) în care „vocea” autorului îşi mărturiseşte, deplin eliberată în ascensiunea sa, victoriile, temerile şi eşecurile, durerile şi bucuriile, fermecată de „păşirea pe pragul înalt” (CNoi, *Întoarce-mă, Doamne*), sinonim cu locul despovărării de dor:

> „Am trecut de cel din urmă / vârf ce ne desparte / şi de-abia te văd în vale, / ţară de departe – / unde-am cunoscut Lumina, / ţară de departe! // Am avut în tine-**atâta** / **dor** şi împlinire, / lupte, suferinţi şi lacrimi, / har şi fericire – / cât nu poate graiul spune, / har şi fericire!” (CCm 104, *Am trecut*).

Dorul întoarcerii în Acasa primordială este însă nu numai o trăire vie (şi necesară) a comunităţii credincioşilor, ci şi a individului „nebun pentru Hristos” (*I Corinteni* 4: 10), presupunând renunţări iminente la viaţa personală, ca act de mărturisire a credinţei şi ieşire (de bunăvoie) de sub imperiul oricărei tentaţii a firescului (din afară sau din interior – cf. *Galateni* 5: 24):

> „Chiar dac-ar fi cei dragi ai mei / răpiţi şi duşi de lângă mine, / zdrobit **de dorul** după ei, / să nu pot să mă las de Tine. // Chiar dac-ar fi să ştiu că mor / departe, dus în zări străine, / tânjind **de**-al casei mele **dor**, / să nu pot să mă las de Tine.” (CCm 192, *Chiar dac-ar fi*);

din perspectivă creştină, se ajunge, implicit, la acea „supunere a pornirilor naturii vătămate de păcat supremei legi spirituale, astfel încât, pe măsura puterilor sale, omul să sporească necontenit în duh, să trăiască, pe de-a-ntregul, în Dumnezeu şi pentru Dumnezeu” (Kovalevsky 1997, 5), prin înnoirea mereu perfectibilă a fiinţei (cf. *Galateni* 2: 19-20; *Coloseni* 3: 10; *II Petru* 1: 4). În consecinţă, focalizarea se mută asupra frumuseţii şi a strălucirii Ierusalimului Ceresc, încărcat de iubire, de lumină şi de sacralitate, „chemat” cu ardoare şi nostalgie, cu insistenţă şi speranţă, ca ţintă supremă şi aspiraţie continuă, căci acolo eul auctorial simte plenar atingerea ţelului extraordinar al traseului său existenţial dominat de intervenţia graţiei divine:

> „Dorită Patrie-a Iubirii, / grădina crinilor de nea, / cu ce suspinuri şi ce lacrimi, / şi **doruri** te-am putut chema... // Ce haruri mi-ai turnat în suflet, / de nu-mi mai aflu-n lume loc, / de arde**-n dorurile** mele / atâta dragoste şi foc, // De-am străbătut atâtea vremuri / şi drumuri fără de popas, / de harul păcii şi luminii, / şi fericirii tale-atras... // [...] // **Mi-e dor** de tot ce am Acolo, / Ţinut de-argint şi de cleştar; / – desprins de lumea asta, ia-mă, / să-ţi trec doritul tău hotar!” (CCm 44, *Dorită Patrie-a Iubirii*);

de remarcat pluralul *doruri* (cu rol de intensificare), alăturarea, în coordonarea din versurile al treilea şi al patrulea, a unor complemente exprimate prin substantive înrudite semantic, a căror asociere în ascendenţă contribuie la construcţia progresivă a ideii poetice, precum şi utilizarea participiului *dorit, -ă* (integrat inclusiv în numele dat conceptului biblic de *Împărăţie a Cerurilor*), cu sensurile „care produce cuiva plăcere, bucurie, de care cineva este ataşat, pe care vrea să-l vadă, să-l aibă, să-l cultive, după care cineva tânjeşte; râvnit, iubit, aşteptat cu dragoste şi nerăbdare”.

Prin urmare, dorul de Patria Luminii (ea însăşi purtând, într-o altă denumire dată de poet, însemnele acestei trăiri profunde, unice) e mărturisit direct, fără

BDD-A26645 © 2017 „Jozsef Attila” Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universităţii de Vest din Timişoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:03 UTC)

echivoc, iar poemele devin embleme ale aceleiaşi chemări, indescriptibile în totalitatea sa (amestec de iubire, năzuinţă şi nădejde, experimentate la un nivel superlativ), legat de dorinţa arzătoare de a trece în eternitatea de dincolo de hotarul acestei lumi, pentru încununarea menirii care i-a fost hărăzită:

„Inima-mi mereu suspină / după Ţara cea de Sus / după Veşnica Lumină / a-ntâlnirii cu Iisus. // Ah, **mi-e dor** adânc de tine, / Scump Ierusalim Ceresc, / după curţile-ţi divine / ochii inimii tânjesc. // [...] // Cântecele tale sfinte, / Ţara mea, le-ascult răpit / şi-al meu suflet te doreşte / mai aprins şi fericit. // **Ţara dorurilor mele**, / Ţara visului meu drag, / Ţara Domnului meu Dulce, / cât doresc slăvitu-ţi prag!" (CCm 48, *Inima-mi mereu suspină*; de reţinut utilizarea sinonimelor *a dori – a tânji* „a suferi de dorul cuiva sau a ceva; a se consuma dorind ceva foarte mult", *adânc – aprins* şi *inimă – suflet*, care conferă mesajului versurilor nuanţe speciale);

„O, Cerule, o, Cer iubit, / tot ce-am eu drag e-Acolo Sus, / în tine-i Domnul meu Iisus, / în tine-ai mei iubiţi s-au dus, / să vin şi eu **mi-e dor** nespus, / o, Cerule, o, Cer iubit, / Acolo Sus, Acolo Sus." (CCm 181, *O, Cerule... – în forma dintâi*); „O, Cerule, o, Cerule iubit, / tot ce-am avut mai drag e-Acolo Sus, / în tine-i Domnul meu iubit Iisus, / în tine toţi cei dragi ai mei s-au dus, / să vin şi eu curând **mi-e dor** nespus – / o, Cerule, o, Cerule iubit, / Acolo Sus, Acolo Sus!" (CCm 182, *O, Cerule... – în forma a doua*).

În consecinţă, emoţia firească a înălţării spre veşnicie implică asocierea cu melancolia şi cu revelaţia îndelung aşteptată, prelungindu-se în perspectiva întâlnirii cu Dumnezeu şi cu semenii aflaţi în lumina prezenţei Lui transcendente.

În multe dintre poeziile incluse în acest volum (al cărui titlu are certe rezonanţe biblice), substantivul *dor* (element central al sintagmei sau determinant) este integrat, aşa cum s-a putut observa şi mai sus, în grupuri nominale care se referă nu numai la esenţa sentimentului, ci şi la însuşi profilul definitoriu (cu ecouri nou-testamentale) al Împărăţiei lui Dumnezeu – „obiect" al neastâmpărului lăuntric:

„**Ierusalim, sfânt dor nestins**, / ce dulce va fi-n tine, / când lungul zbucium va fi-nvins, / când Ţelul drag va fi atins, / iar plânsul şters, uitat şi stins / şi zările senine! // O, Rai cu ziduri de topaz, / iubirea mea te cheamă / cu rugăciunile-n extaz, / cu râu de lacrimi pe obraz, / **cu dorul** să te vadă az', / strigându-ţi: Ia-mă, ia-mă!" (CCm 85, *Ierusalim, Cetatea mea*).

Vindecarea de acest dor adânc (ce presupune un conglomerat de stări, dintre care se detaşează iubirea şi năzuinţa, cu proiecţii spre tristeţe, durere, suferinţă, redate de câteva verbe din acelaşi câmp lexical) se face însă numai prin contactul cu lumina veşniciei şi prin intrarea în noua dimensiune a fiinţării, încărcată de feeria Patriei de Sus:

„Te-ard de-atâţia ani în taină / **dorurile** – lavă – / cum nu te-ai făcut cenuşă, / inimă bolnavă, / că eşti numai lut şi umbră, / inimă bolnavă! // Cuib de foc ce-mi arzi viaţa, / cum nu pot eu oare / să te-arunc acolo unde-i / dragostea vâltoare, / unde mistuie şi arde / dragostea vâltoare! // [...] // Doar atunci afla-şi-va stâmpăr / **dorul** tău de Slavă, / cuib de lut umplut cu soare, / inimă bolnavă, / lut îndrăgostit de soare, / inimă bolnavă!" (CCm 50-51, *Cuib de lut*).

Aşadar, în mod deloc paradoxal, dorul nestins, departe de a împăca sufletul cu perspectiva despărţirii, intermediază o permanenţă legată de unirea deplină, definitivă, a acestuia cu Creatorul; el „nu numai că reface comuniunea iniţială, ci o desăvârşeşte" (Stăniloae 2001, 108), iar iubirea de Cer se maturizează prin dor şi devine neclintită, încheindu-se „în unirea perfectă şi definitivă." (Stăniloae 2001, 108).

BDD-A26645 © 2017 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universităţii de Vest din Timişoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:03 UTC)

Dorul este sinonim, de asemenea, cu dragostea constantă şi mistuitoare pentru Mirele Iisus a Bisericii, a comunităţii celor credincioşi, dornici de întâlnirea de nedespărţit cu El (sintagma cu adjectiv pronominal posesiv *dorul **Tău*** este substituibilă, de fapt, printr-o structură conţinând un atribut pronominal prepoziţional, *dorul **de Tine***):

„**De dorul Tău**, Iisus Iubit, / în dragostea Ta arse, / şi inima spre Răsărit, / şi faţa ni-s întoarse; / Iisus, Iisus... şi Te-aşteptăm / cum crinii-aşteaptă rouă, / privind spre ceruri, Te chemăm / cu mâinile-amândouă. // Treci peste anii viitori, / Iisuse Drag, şi vină, / ne du mai sus, mai sus de zori, / spre Ţara de Lumină; / şi-n clipa când ni-i cununa / cu-a Slavei Tale Taine, / schimbaţi, ca Tine vom purta / a' Păcii albe haine. // Iar noi, Iubit şi Drag Iisus, / Ţi-om da, cu braţe pline, / toţi crinii **dorului** nespus / şi-ai dragostei de Tine / şi Ţi-i vom presăra în drum / cu-o veşnică-nchinare, / precum Îţi presărăm acum / a dragostei cântare. // În zorii fiecărei luni / vom strânge cu uimire / din pomii Veşnicei Minuni / noi roduri de iubire; / şi-Ţi vom cânta, Iisus Iubit, / de drag, o veşnicie, / că Te-am chemat şi Te-am dorit / cât nimenea nu ştie." (CCm 15, *De dorul Tău, Iisus Iubit*);

de reţinut motivul crinului – recurent în poezia dorziană –, simbol (regal) al purităţii (cereşti), al inocenţei, al gingăşiei, al păcii şi iubirii înflăcărate, precum şi sinonimia dintre verbele-predicate *a chema* şi *a dori* – echivalente semantic cu *a aştepta* şi asociate în propoziţii coordonate –, alături de circumstanţiala cantitativă din ultimul vers, ca mijloc de reliefare a intensităţii maxime);

„Demult, Iisuse, Tu-ai trecut / pe-aicea doar o dată / şi zeci de veacuri n-au putut / să şteargă Chipul Tău plăcut / din ochii care Ţi-au văzut / Făptura minunată. // [...] // Că ne-ncetat, de când Te-ai dus, / Ţi-aşteaptă Revenirea, / că-n focul tot mai nalt, Iisus, / din Răsărit până-n Apus, / Te cheamă azi **cu dor** nespus, / adânc trăind iubirea. // Că şi-azi, de mii de ani, privesc / **cu**-acelaşi **dor** pe cale, / iar aşteptările ce cresc / mai mult iubirea le-o măresc, / mai mult, mereu mai mult doresc / ivirea Feţei Tale." (CCm 158, *Demult, Iisuse*).

Dorul de Dumnezeu, înfăţişat ca „o dragoste potenţată de melancolia absenţei" (Evseev 1987, 145) şi reverberată de distanţa reală ce-l separă temporar pe eul liric sau pe cei credincioşi de El, trădează nerăbdarea de a-L revedea în slavă a celor ce L-au urmat cu dedicare fermă, dorinţa fierbinte de a se desfăta admirându-I frumuseţea, de a-I asculta Cuvântul plin de familiaritate şi de mângâiere, ca refugiu aducător de vindecare, pace, curaj, bucurie neîncetată, răspuns la rugăciune ori la întrebările ce îi frământă:

„Răsai, arată-ţi Faţa o clipă mai devreme, / **ni-e-aşa de dor**, Iisuse, de Chipul Tău cel blând, / **ni-e dor** ca glasu-Ţi dulce pe nume să ne cheme, / le-am vrea, Iisuse, toate o clipă mai curând." (CCm 28, *Se-mprăştie 'noptarea*);

„Când Mâna-Ţi mă-nconjoară / şi-aud doritu-Ţi glas, / când Mâna-Ţi mă-nconjoară, / uit jalea ce doboară, / uit groaza ce-nfioară, / lumina mă-mpresoară / şi-n voia Ta mă las." (CCm 83, *Când Tu eşti lângă mine*).

Astfel, se ajunge la sublimarea sentimentului (lipsit de orice notă de senzualitate – incompatibilă, de altfel, cu dimensiunea sacralităţii), adică „la «decorporalizarea» trăirilor şi la transformarea lor în categorii de esenţă metafizică" (Evseev 1987, 145), superioară celor obişnuite, iar stăruitoarea chemare autentică, perpetuu nouă, întru dor nestins se face din ambele direcţii – de la Hristos înspre

BDD-A26645 © 2017 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universităţii de Vest din Timişoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:03 UTC)

discipolii Săi, aflaţi în comuniune cu El şi unii cu alţii, dar şi invers (de reţinut construcţiile simetrice sau conţinând repetiţii ori sinonime parţiale pregnante care subliniază insistent forţa şi unicitatea trăirilor):

> „Noi Te dorim **cu dor** nespus, / Tu şi mai mult, Iubit Iisus. // [...] // Noi Te-aşteptăm mereu **cu dor**, / Tu şi mai mult, Preabun Păstor." (CCm 49, *Noi Te dorim*); „De-aceea azi, când încă, Doamne, / mai suspinăm pe-a' lumii căi, / chemăm **cu dor** o zi din care / vom fi ai Tăi, pe veci ai Tăi." (CCm 34, *Iisuse, Mare fără margini*); „Din zbuciumul iubirii, din focul ei nestâns, / mereu cu alte lacrimi chemăm acelaşi plâns. // Din plânsul şi lumina acelui sfânt fior, / mereu cu alte-avânturi chemăm acelaşi **dor**. // Din zborul armoniei spre locul cel preasfânt, / mereu **cu** alte **doruri** chemăm acelaşi cânt. // Plutind din slavă-n slavă spre-al cerurilor prag, / mereu cu alte cânturi chemăm un Nume Drag." (CCm 130, *Din zbuciumul iubirii*).

„Datorită originii divine, omul poartă în el dorul de Dumnezeu, regretul după sensul pierdut, dorinţa reîntoarcerii şi a regăsirii în preajma comuniunii edenice." (Dumitrana 2009, 203); în felul acesta, dorul se uneşte cu rugăciunea, cu lupta credinţei şi cu năzuinţa ardentă spre imaterial, spre revelaţie şi înălţare, spre înviere şi îndumnezeire, iar sensul vieţii nu poate fi închipuit fără o atare comuniune specială care să estompeze durerea imensă a despărţirii, a distanţării, a înstrăinării de starea paradisiacă şi să desăvârşească fiinţa în speranţa revederii şi a unirii cu Divinitatea. Semnificative ni se par, în acest sens, câteva reflecţii ale lui Nichifor Crainic:

> „Nostalgia paradisului e sentimentul că suntem din această lume și totuși nu-i aparținem; că lumea din spiritul nostru nu e identică cu lumea care ne înconjoară; că suntem în mijlocul ei ca niște rămași pe dinafară dintr-o ordine înaltă de existență, ce ni se refuză; că din această pricină nu putem adera întru totul la condiția mizeriei terestre, în care ne simțim ca exilați; și că, în sfârșit, tot ceea ce în ființa noastră rimează în chip tainic cu veșnicia ne împinge la depășirea modului actual de existență și la cucerirea unui mod superior și desăvârșit, conceput în antinomie cu cel de acum și de aici. Nostalgia paradisului e astfel sentimentul antinomiei noastre existențiale, de făpturi libere în spirit, dar contrazise de limitele ce ne par fatale; de făpturi sfâșiate de chin, dar care concepem o liniște cerească; de făpturi menite morții, dar care ne cugetăm în nemurire; de făpturi nefericite, dar care ardem de setea fericirii absolute." (Crainic 1994, 243).

Paleta cea mai bogată de nuanţe semantice ale substantivului *dor* este ilustrată de poeziile destinate relaţiei eului auctorial cu Hristos, ceea ce implică fără echivoc acest sentiment puternic, unic, profund, privit sub diversele sale faţete, prin intermediul unor imagini bazate pe asocieri metaforice cu valoare de simbol, pe structuri hiperbolice, pe comparaţii explicite ori subînţelese. Ca atare, dorul se traduce prin acea „dorinţă de dragoste întruchipată în fiinţa care constituie obiectul iubirii" (Coteanu 1981, 237) (în cazul de faţă, Mirele Iisus), dar nu ca eros (în sensul firesc al termenului), ci ca iubire idealizată şi înnobilată, în latura sa cea mai elevată (Evseev 2007, 176), provocată şi potenţată de melancolia absenţei Lui, reverberată de distanţa ce-l separă pe îndrăgostit (încă trăitor în condiţia telurică), atras de Cel pe Care-L doreşte alături pentru totdeauna. Extazul experimentat în zori sau în amurg – embleme ale începutului şi sfârşitului, ale ciclicităţii vieţii – este perceput în ceasurile de rugăciune continuă şi sfâşietoare (în orice clipă şi loc), iar dorul se asociază, ca în atâtea alte cazuri, cu aşteptarea şi chemarea stăruitoare de la „distanţă":

BDD-A26645 © 2017 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universității de Vest din Timișoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:03 UTC)

„Când soarele sărută al zilei alb obraz, / Te chem cu ochii umezi şi sufletu-n extaz. // De-atâţia ani **cu dorul** cu cât Te-a aşteptat, / n-a cunoscut iubirea odihnă şi-nnoptat. // [...] // Ci numai **dor** de Tine, talaz după talaz, / când luna blând sărută al serii pal obraz..." (CCm 37, *Când soarele*).

Dorul încântă, stârneşte admiraţia, desfătarea sufletească (prin plânsul haric, prin cântare, veghere, curăţie, smerenie, slujire), în versuri ce relevă vibraţia ajunsă la apogeu, tensiunea şi suferinţa culminantă (cu accente evidente de nelinişte şi durere sfâşietoare, unite cu „duioşia distanţei" – Stăniloae 2001, 104), tandreţea (în accepţia ei spirituală) şi reflecţia adâncă, impresionând prin simplitatea, profunzimea şi sensibilitatea exprimării, prin paralelismele clare cu pasajele biblice, desfăşurate în construcţii simetrice, mizând, din nou, pe repetiţii şi interogaţii poetice care amplifică aspiraţia spre absolut:

„O, Iisuse Dulce, Dulcele meu Domn, / ziua treaz, şi noaptea suspinând în somn, / sufletul meu cheamă Chipul Tău cel Blând, / ziua treaz, Iisuse, noaptea suspinând. // Fermecat **de dorul** Dulcelui Tău Chip, / pe-a' chemării drumuri sufletu-mi risip' / şi-n potop de lacrimi inima mi-o ard, / să-Ţi aduc mireasma mirului de nard. // Pe-al Tău drum, în calea pasului curat, / crinii cei mai albi şi scumpi mi-am presărat / şi de-atâţia ani de seri şi dimineţi, / Te aştept, aştept – şi nu Te mai areţi [sic!]. // O, Doritul meu, o, Nume Minunat, / nu-i de-ajuns suspinul cât am suspinat, / nu ajunge oare plânsul cât am plâns, / de nu-mi stâmperi încă **dorul** cel nestâns? // Nu-s destul de-aprinse-a' dragostei dorinţi, / ori nu sunt destule lacrime fierbinţi, / ori nu-i îndestul de arsă inima, / de mai poţi să-ntârzii şi mai poţi tăcea? // Nu-s destul de albi ai sufletului crini / ori acei ce-aşteaptă-atâta-s de puţini, / că a lor chemări şi lacrimi nu ajung, / de Ţi-e drumul parcă zi de zi mai lung? // O, Iisuse Dulce, Nume Minunat, / rugăciunea mea Te cheamă ne-ncetat, / ziua treaz, iar noaptea suspinând în somn, / o, Iisuse Dulce, Dulcele meu Domn!..." (CCm 45, *O, Iisuse Dulce*); „Soare-al veşniciei mele / ce-n extaz, plângând, Te-ador, / oare când afla-mi-voi stâmpăr / nesfârşitului meu **dor**? // [...] // Inima ce-a ars atâta / de-al iubirii sfânt suspin, / când afla-şi-va lângă Tine / aşteptatul ei alin? // Ochii ce-n adâncu-atâtor / mii de lacrimi s-au topit, / când se vor scălda-n lumina / Slavei Chipului Dorit? // [...] // Când, o, Soare Drag, Iisuse, / că n-am aripe să zbor, / anii-s lungi cât nişte veacuri / şi **mi-e dor, mi-e dor, mi-e dor**!..." (CCm 55-56, *Soare-al veşniciei mele*).

Născută din lipsa de certitudini, aspiraţia spre viaţa mistică izvorăşte din lupta contra golului interior, unde este chemat, clipă de clipă, să se „reaşeze" Chipul lui Dumnezeu, alungat de păcatul strămoşesc. Dorul devine, astfel, un veritabil mod de a exista, o stare a fiinţei însetate de comuniunea cu Mirele Iisus, perceput a fi „departe" din perspectiva condiţiei noastre pământeşti, dar conferă şi puterea de transfigurare, spre a asigura victoria asupra efemerităţii prin neîntrerupta relaţie (de factură spirituală şi, totodată, personală) cu El, făcând posibilă întâlnirea de nedespărţit în viaţa viitoare. Trăirea dorului (care îl însoţeşte pe eul liric în singurătatea sa, aducându-i aminte momentele de neuitat ale împărtăşirii fericite cu Divinitatea) se traduce prin imperativul căutării şi al (re)găsirii, al aşteptării în speranţa revederii, al (re)întoarcerii Celui Drag, ca despărţirea de orice natură să se desfiinţeze.

„Ceea ce fascinează pe îndrăgostitul mistic este frumuseţea de neînchipuit a lucrurilor văzute în timpul răpirii şi, mai ales, frumuseţea celui Iubit. Misticul este cel căruia i s-a revelat frumuseţea divină şi de aici starea sa de extaz şi beatitudine, încât putem spune că fiecare poem contemplativ este un mic tratat despre fericire." (Ioniță 2014, 208):

BDD-A26645 © 2017 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universității de Vest din Timișoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:03 UTC)

„Iisuse, Mire-al vieţii mele, / din veşnicii pe veşnicii, / de-aici de jos, din lumea morţii, / Te chem mereu, Te chem să vii! // În pacea miezului de noapte, / cu-nfiorat şi lung suspin, / Te chem **cu dor**, Te chem pe Nume, / Preabunul meu Iisuse, vin'!... // În revărsat de zori, când cerul / lumină prinde-n răsărit, / **în dorul** revederii Tale, / Te chem şi plâng, Iisus Iubit! // În miez de zi, când toţi aleargă / a' lumii treburi spre-a-mplini, / eu stau **cu dor** privind spre Tine, / o, de-ai veni – o, de-ai veni!... // Iar seara, când lumina fuge / spre depărtări de zări pustii, / Luceafărul vieţii mele, / Te-aştept mereu, aştept să vii! // Cu candela iubirii-aprinsă, / de-atâţia ani Te-aştept în prag; / o, vin' o clipă mai devreme, / Te chem, o, vino, Mire Drag!" (CCm 54-55, *Iisuse, Mire-al vieţii mele*).

Dincolo de orice, dorul mistuitor poartă pecetea nevoii „de reașezare în condiţia originară a existenței" (Dumitrana 2009, 200) pentru cel însetat de prezența lui Dumnezeu, pe Care Îl caută fără încetare spre a se putea desfăta de iubirea Lui, avându-L mereu aproape, căci numai astfel se ajunge la cunoașterea duhovnicească desăvârșită.

„Comuniunea atinge măsura cea mai înaltă în actul unirii teandrice, fie că e vorba de simbolicul moment euharistic, fie că e vorba de finalitatea unificatoare a ascensiunii mistice practicate cu toată rigoarea, evlavia, umilința și devotamentul implicate." (Ioniță 2014, 205-206).

Poeziile din volumul *Cântarea Cântărilor mele* conturează imaginea unui spirit (singular sau comunitar) legat afectiv (şi efectiv), în totalitate, de Cel Căruia I s-a încredinţat, pentru totdeauna, dincolo de puterea de percepţie obişnuită a acestui fapt, necesar mai ales pentru a permite descoperirea şi cunoaşterea deplină a sinelui (mergând chiar până la autodepăşire) şi pentru a facilita, în pofida aşteptării îndelungi ori a aparentei singurătăți, pătrunderea în sfera vieţii veşnice, cu speranţă şi trăire constantă în rugăciune, dedicare, iubire, sfinţenie, împreună cu Dumnezeu, ca o condiţie sine qua non a fiinţării. Dorul, atât de intens perceput de eul auctorial, determină cea mai mare transfigurare – dovadă de netăgăduit a comuniunii cu Cerul, a unei iubiri delicate, nefireşti (în sensul concret al cuvântului), semn al unei vieţi de credinţă purificate, îndumnezeite, mereu în luptă cu sinele începând chiar din clipa care declanşează acea transformare sufletească decisivă – moment unic, încadrat de poet într-o construcţie plastică implicând o comparaţie aparent simplă, dar deosebit de expresivă, cu rezonanţe în creaţia populară: „Un mugur s-a-ntâlnit cu-o rază/ şi-nfioraţi au tresărit, / din sfânta lor îmbrăţişare / o dulce floare-a răsărit... // Tot astfel când, Iisuse Dulce, / sărmanu-mi suflet Te-a aflat, / în setea lui de-o veşnicie, / **cu-atâta dor** Te-a-mbrăţişat." (CCm 85-86, *Un mugur*). Sentimentul ajuns la cote înalte – conştientizat prin „mărturia comuniunii adânci, duioase şi lucide" (Stăniloae 2001, 104), prin înţelegerea profundă, integratoare, a unui fel de a fiinţa – e redat, în poezii cu caracter programatic, sub forma unor sintagme metaforice trimiţând la atingerea punctului apoteotic al împlinirii în intimitatea unei revederi definitive (surprinzătoare pentru cei neavizaţi), „acea experienţă elevată şi indicibilă care îşi creează propriul limbaj poetic" (Ioniță 2014, 207):

„Al Cerului Cântec nespus de frumos, / odată, demult, mi-ai cântat / şi Glasul Tău dulce, adânc şi duios, / de-atunci m-a legat, m-a legat. // Simţit-am pe suflet sărutul Tău blând, / preasfânt, fermecat, îngeresc, / de-atuncea, Iisuse, Te caut plângând, / de-atunci Te iubesc, Te iubesc. // Pe braţul Tău dulce odată-am plecat / truditul meu gând să-l alin / şi după odihna ce-atunci am aflat, / Iisuse, suspin şi suspin. // Cuvântul Tău dulce şi cald l-am primit, /

BDD-A26645 © 2017 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universității de Vest din Timișoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:03 UTC)

Iisuse, odată, demult, / de-atunci, însetat, fermecat, fericit, / eu doresc şi doresc să-L ascult. // Fiinţa mea-ntreagă, Iisuse, Te vrea, / de Tine-nsetez şi doresc; / Viaţa, Lumina şi Dragostea mea, / Iisus, Te iubesc, Te iubesc!..." (CCm 68-69, *Al Cerului Cântec*).

„În faţa dorului se deschid dimensiunile indefinite şi indefinit de fermecătoare ale persoanei dorite. Dorul descoperă taina negrăită a persoanei dorite" (Stăniloae 2001, 105) şi, astfel, sufletul conştientizează acut imposibilitatea de a-şi orândui viaţa în afara lui Dumnezeu. Ca atare, imaginile vii care descriu paroxismul pasiunii şi trăsăturile Celui Drag nasc versuri memorabile, pentru plăsmuirea cărora se apelează la transpunerea unor puternice senzaţii de natură organică (cu ajutorul unor termeni utilizaţi cu înţeles figurat, trimiţând la ideea de dor nestăvilit, puternic, de pasiune arzătoare, de năzuinţă stăruitoare), prin îmbinarea vizualului cu auditivul şi tactilul, în sensul atingerii spiritualizate, menite să reconstruiască binele interior (în direcţia comuniunii interpersonale) şi, mai ales, să reorienteze un traseu existenţial.

„Ceea ce subliniază atât poeţii mistici, cât şi comentatorii lor este faptul că poezia mistică e rodul unei viziuni, al unei revelaţii care îşi găseşte singură modalităţile de expresie, dincolo de controlul şi voinţa autorului." (Ioniţă 2014, 207). Într-adevăr, Hristos – „Iubitul sufletului" (CCm 38, *Lumina veşniciei noastre*; CCm 135, *Iubitul sufletului meu*; CCm 155, *Ce Nume Scump...*) – e înfăţişat în frumuseţea-I incomparabilă, cu pasiune sacră şi adoraţie nesfârşită, într-un mod de concepere interiorizată, transpus prin intermediul unor versuri ce relevă artistic ideea de superlativ absolut cu ajutorul unor acumulări sugestive:

„Unde-i Domnul meu, o, unde-i, / inima mea-L cată, / după El **cu dor** aşteaptă / viaţa mea-nsetată – / arde, cheamă şi aşteaptă viaţa mea-nsetată. // [...] // Legănatu-m-au odată / **dorurile Sale** / şi de-atuncea nu-i pe lume / nicio pernă moale – / nu-i în lumea asta-ntreagă nicio pernă moale. // [...] // Mi-a sfinţit odată faţa / dulcea-I sărutare, / **dorul după El** de-atuncea / creşte tot mai mare – / fără margini, fără moarte, creşte tot mai mare." (CCm 149-150, *Unde-i Domnul meu?*).

În felul acesta, dorul copleşeşte şi învinge limitele existenţei comune (inclusiv spaţiul şi timpul, în care Cel depărtat vremelnic e, de altfel, mereu prezent, prin modul cum relaţionează cu cel „înlănţuit" de dor, într-o experienţă de excepţie), prelungindu-se înspre eternitate: „Distanţa de persoana iubită te face să nu-ţi mai aminteşti decât de cuvintele şi mişcările ei prin care ţi-a arătat iubirea şi să le dai acestora nişte proporţii de mare adâncime." (Stăniloae 2001, 163). În consecinţă, răspunsul uman la întâlnirea cu Dumnezeu, prin închinarea în diferite forme, conduce, cu necesitate, la transformare lăuntrică şi exterioară, la sfinţenie şi sfinţire, la neprihănire, conduită morală, practicare neîncetată a virtuţilor, într-un proces de înnoire a minţii şi a inimii, de înălţare către Dumnezeu, până la asemănarea cu El.

Dorul este călăuzitor pe lungul drum al speranţei, „trecând peste efemer şi circumstanţial" (Bucur 1971, 8); el cunoaşte, aşadar, proporţiile iubirii mai presus de limite, constant revigorate şi în urcuş continuu, uneori aproape inexplicabile sau de nepătruns pentru puterea noastră de înţelegere, aşa cum e şi profunzimea Creatorului. În mod paradoxal, dorul arde şi, concomitent, mângâie – discordanţă anulată dacă ne gândim că, „din perspectivă strict lingvistică, modalităţile de concretizare a

BDD-A26645 © 2017 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universităţii de Vest din Timişoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:03 UTC)

sentimentului de dor se explică fără dificultate prin etimologia cuvântului şi prin dezvoltarea lui pe terenul limbii române. [...] De la lat. *dolus*, însemnând «durere, suferinţă» fizică sau morală, s-a trecut printr-o încrucişare ulterioară cu verbul *a dori*, el însuşi apărut din *dor*, la înţelesul de «dorinţă», deci virtual şi la acela de «dorinţă de dragoste».” (Coteanu 1981, 237):

> „Ce fierbinte e iubirea / care cântă-n mine, / ce adânc şi nalt e focul / **dorului de Tine** – / arde-mi inima şi glasul **dorul după Tine**!” (CCm 155, *Ce fierbinte e iubirea*); „Ce **dor** adânc îmi e de Tine, / al vieţii mele Soare Sfânt, / **ca dorul** nopţilor din mine / de-un răsărit ce nu mai vine, / de cântecul ce nu-l mai cânt. // Te vrea iubirea-mi pururi nouă / **cu doru**-i tot mai sfânt şi-aprins / şi plâng ca zorii după rouă, / şi stau cu mâinile-amândouă / şi sufletul spre Tine-ntins. // E-n pieptul meu, sfâşietoare, / dorinţa de-a Te-avea, mereu, / ca setea arsei căprioare / de-a apei limpede răcoare, / ca taina **dorului** prea greu. // Şi parcă-aici, pe-aşa de-aproape, / Te simt pe undeva ascuns, / că-mi vezi şi lacrima în pleoape / şi dulcile privirii ape, / că de-aş şopti, ar fi de-ajuns. // M-ai auzi – şi n-ar fi-n stare / nimic să Te oprească-apoi, / şi-n sfânta clipă următoare / am fi un duh şi-o-mbrăţişare, / **un dor** şi-un cântec amândoi!” (CCm 153-154, *Ce dor adânc*; de remarcat, alături de actualizările semantice amintite, determinările atributive ale substantivului *dor* şi structurile comparative adesea inedite pentru care optează autorul).

De asemenea, în unele dintre fragmentele citate, se pot identifica ecouri ale câtorva pasaje din psalmii biblici care exprimă în chip minunat setea sufletului (*Psalmul* 41: 1-2; *Psalmul* 62: 2; *Psalmul* 83: 2; *Psalmul* 142: 6), certificând faptul că Dumnezeu este singura sursă a tuturor celor necesare pentru viaţă (cf. *Isaia* 55: 1-3; *Ieremia* 2: 13). De altfel, setea este deseori folosită în mod figurat în *Sfânta Scriptură* pentru a reprezenta neîmplinirea spirituală sau căutarea pasionată după Dumnezeu; aceste semnificaţii se disting şi într-o altă poezie cu construcţie simetrică (mizând, în prima parte, tot pe comparaţii de egalitate, organizate progresiv), dedicată fiinţei mistuite de dor, pătrunse de dragoste, care-şi caută plenar traiectul ascensional prin rugăciune, creaţie, jertfă, linişte interioară, cu adânca încredinţare că numai prin desprinderea de povara materialităţii copleşitoare îşi va satisface nevoia de mântuire şi desăvârşire (cf. *Matei* 5: 6; *Ioan* 4: 14 şi 7: 37-39):

> „Cum cerbul după ape, în caldele amiez’, / de-a’ Tale dulci izvoare, Iisuse, însetez. // Cum cel sfârşit tânjeşte dup-al odihnei miez, / de pacea Ta curată, Iisuse, însetez. // Cum duhu-n rugăciune, când pe genunchi veghez, / din inima întreagă, de Tine însetez. // Când fruntea-nsângerată pe cruce mi-o aşez, / **cu dor**, cu foc, cu lacrimi de Tine însetez. // Cu cât mai mult prin locuri străine înserez, / tot mai profund de Tine, Iisuse, însetez. // Iar azi, când simt mai grele a’ lutului obez’, // ca lanul ars de ploaie, de Tine însetez. // Doar când voi fi-n odihna iubirii-n care crez, / voi şti că am Izvorul – să nu mai însetez!” (CCm 98, *Cum cerbul după ape*).

Dorul conferă sensibilitate sufletului, fapt ce anulează, mai uşor decât gândul, orice distanţă; el defineşte trăirea creatorului de opere artistice durabile, închinate Divinităţii: „Aşa, Iisuse,-aş vrea – aşa / cântarea mea să fie, / din cânturile lumii-ntregi / să poţi simţirea să-i alegi, / să fie-ntregul **dor** în ea, / aşa, Iisuse,-aş vrea – aşa / cântarea mea să fie!” (CCm 177, *Aşa, Iisuse,-aş vrea – în forma dintâi*), devenind o categorie esenţială a existenţei, cu rolul de a potenţa pulsaţia adâncă a chemării Celui Dorit, a participării la misterul sacru:

BDD-A26645 © 2017 „Jozsef Attila” Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universităţii de Vest din Timişoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:03 UTC)

„Izvorât din lacrimi / şi hrănit de ele, / cântecul iubirii / şi-al durerii mele, / tu eşti jertfa mea, drag cântec / al vieţii mele! // Te-am vegheat în leagăn / zori şi zi, şi seară, / te-am plâns numai singur, / azi te cântă-o ţară, / mâine-o lume-o să te cânte, / cântec – primăvară. // Drag odor al vieţii / şi-al credinţei mele, / nalţă-te spre ceruri, / treci mai sus de ele, / pân-la Inima Iubirii, / treci mai sus de ele. // Spune-I, cântec dulce, / tainica ta şoaptă, / **dorul** care-L cheamă, / gândul ce-L aşteaptă, / suferinţa care plânge, / cheamă şi-L aşteaptă. // Spune-I tot, grăbeşte-L / să se-ntoarcă iară, / cântec de iubire, / scumpa mea comoară – / numai tu-I poţi spune totul, / scumpa mea comoară." (CCm 159, *Izvorât din lacrimi*).

Eul liric iniţiază chiar un dialog cu aceste „doruri" nemăsurate, trăite şi cântate, care l-au însoţit în misiunea de „poeta vates", subsumată etapelor vieţii sale spirituale şi creatoare, în stările binefăcătoare de beatitudine metafizică, dar şi în mijlocul propriilor frământări, în clipele de zbucium şi alergare stăruitoare pentru chemarea eliberatoare a celorlalţi (spre a le insufla şi lor aceleaşi trăiri), transfigurând durerea în artă, ca rod al credinţei dătătoare de împlinire. „În naşterea cuvântului, poetul şi-a asumat condiţia de creator secundar, lăsând Duhul lui Dumnezeu să-l folosească; mai mult, a acceptat să dea preţul jertfei. Prelinsă în lacrimă de sânge printre zăbrelele tuturor detenţiilor şi coerciţiilor interioare sau exterioare, ca-ntr-o repetabilă şi zdrobitoare povară, poezia şi opera lui Traian Dorz este [sic!] aistorică şi nemuritoare." (Lupoaie 2013, 31):

„Frumoase **dorurile** mele, / ce linişte e-acuma-n voi, / după furtunile acele / ce-au fost în noi şi peste noi! // Cândva, plângeaţi îndurerate / pe-atâtea drumuri şi cărări, / lăsând pe brazde-nsângerate / sămânţa sfintelor chemări. // Cântarea lacrimilor voastre / a liniştit atâta plâns / şi-atâtea suflete sihastre / la Sânul Domnului aţi strâns! // Iar astăzi, lunga-ndurerare / din ochi, din suflet şi din glas / întreagă s-a făcut cântare – / nimica trist nu i-a rămas. // Trecuta frângere divină / când stau, arare, să v-ascult, / mi-e parcă-o inimă străină, / a plâns-o cândva de demult. // Atunci cine-ar fi-avut credinţă / să vadă roadele de-acum / şi-n ce măreaţă biruinţă / sfârşi-va-nsângeratul drum? // Pe urma ranelor durute, / pe urma anilor de chin, / belşugul roadelor plăcute / e adunat acum din plin. // Frumoase **dorurile** mele, / ce aur a rămas în voi / de prin furtunile acele / ce-au fost în noi şi peste noi!..." (CCm 100-101, *Frumoase dorurile mele*).

Astfel, emoţia poetică are menirea de a converti dorul (plăsmuitor de frumuseţi nepieritoare) într-un remediu absolut împotriva singurătăţii chinuitoare; el întreţine aprinsă flacăra speranţei în mijlocul comuniunii, conştientizând această nevoie eternă a omului de a fi cu Dumnezeu, cu sine şi cu ceilalţi. Mai mult, motivul dorului se împleteşte cu accentele unui destin special şi cu simbolistica jertfei izbăvitoare asumate, marcând permanenta întoarcere spre începuturi şi spre Modelul suprem – Creatorul Universului, a Cărui prezenţă în mijlocul omenirii e percepută şi prin creaţia Sa minunată.

În unele poezii din volumul *Cântarea Cântărilor mele*, dorul (= iubire şi aspiraţie, dorinţă arzătoare a revederii necesare) vizează, invers, din perspectivă scripturistică, legătura dintre Mirele Iisus şi Biserică, înţeleasă ca Mireasă aşteptând, plină de adoraţie, revenirea Lui:

„De-atunci Eu te-am dorit întruna, / că M-a răpit frumseţea ta / şi-am aşteptat cu-aşa iubire / dorita Noastră întâlnire, / Biserică, Aleasa Mea! // De-atunci am auzit, Iubito, / iubirea ta cum Mă chema, / simţeam fiinţa ta curată / răpindu-Mi Inima Mea toată, / Biserică, Iubirea Mea! //

BDD-A26645 © 2017 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universităţii de Vest din Timişoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:03 UTC)

Te-am aşteptat cu nerăbdare / atâţia ani câţi trebuia / s-arăt c-o jertfă peste fire / cum te iubesc, cu ce iubire, / Biserică, Lumina Mea!" (CCm 145, *Nainte de-a fi fost vecia*).

Între Dumnezeu şi om, relaţia (de ordin exterior şi interior deopotrivă) e una constantă, percepută ca o călătorie la capătul căreia cei doi se vor regăsi la nunta privită ca act promis al iubirii perfecte şi definitive (chiar dacă anumite împrejurări ale căderii ori ale jalei apăsătoare împiedică, uneori, implicarea deplină, entuziastă, din partea omului). El este însă o prezenţă atât de vie, atât de clară, încât momentele grele ale existenţei nu pot fi învinse în afara mângâierii Lui:

„Iubirea Mea rămasă neschimbată / **cu** mai mult **dor** te cheamă înapoi, / iubirile ce-au fost unite-odată / se caută cu mai multă sete-apoi." (CCm 147, *La poarta ta...*); „Ţi-e greu acum în lumea rea, / ţi-e-aşa de greu, ştiu bine, / dar nu e mult, Mireasa Mea, / Eu vin curând la tine! // [...] // Voi şterge-atunci din ochii tăi / tristeţe, **dor**, suspine, / pe-a Slavei fericite căi, / Eu vin curând la tine." (CCm 140-141, *Ţi-e greu acum în lumea rea*).

Asemenea secvenţe sunt construite adresativ, într-un dialog din care îi sunt oferite cititorului doar replicile emiţătorului (şi invitaţia indirectă de a deduce reacţia receptorului!), ceea ce subliniază, o dată în plus, trăirea în comuniune, amintind concepţia (proprie mentalului tradiţional) conform căreia sufletul singur nu se simte întregit decât prin celălalt (prin aceasta înţelegând şi relaţia cu Dumnezeu), pe care îl poartă în şi cu sine, „chiar în absenţa lui, îl poartă într-o prezenţă absentă sau într-o absenţă prezentă" (Stăniloae 2001, 110): prin definiţie, omul nu poate exista fără dialog, căci aşa este natura umană, inclusiv atunci când e vorba despre a I se adresa lui Hristos, în rugăciune sau în meditaţie, şi despre a auzi / a asculta, sub orice formă, răspunsul Lui.

„Dumnezeu doreşte să ajungă la persoana creată, sau la unirea Lui cu ea, nu numai prin extazul Lui spre ea, ci şi prin extazul ei spre El." (Stăniloae 2003, 289) – scrie teologul Dumitru Stăniloae. Într-adevăr, acest lucru face ca însuşi sentimentul să devină sinonim, în anumite ipostaze, cu fiinţa îndrăgită, confundându-se cu ea – în cazul de faţă, cu Dumnezeu cel atotputernic, Cel ce guvernează infinitul eternităţii, Împărăţia Cerurilor spre care năzuieşte sufletul însetat de nemurire:

„**Dor al dorurilor mele**, / strălucit şi sfânt, şi nalt, / toată dragostea mea suie / către Ţărmul Celălalt... // Cum, atrase**-n dor** de ţărmuri, / cheam-un val pe altul val, / mi se cheamă-a' mele **doruri** / către Ţărmul de cristal. // Orice clipă îmi aduce / alt nou **dor** Acolo Sus, / unde inima-mi, cu toată / dragostea, pe veci mi-ai dus. // Alt nou **dor** în orice clipă / Îţi aduce-n Sfântul Prag / tot ce pot avea pe lume / mai curat, mai scump, mai drag. // Rugăciunea şi cântarea / vin să-Ţi spună-n lacrimi cât / Te doreşte-un suflet care / Te iubeşte-atât, atât... // Cât Te cheamă, cât suspină, / cât aşteaptă clipa când / Ţărmul fericirii Tale / Ţi-l va săruta plângând... // Care-i valul ce m-ar duce / până Dincolo-ntr-un salt?... / **Dorul dorurilor mele** / de pe Ţărmul Celălalt!" (CCm 17, *Dor al dorurilor mele*).

De remarcat grupul nominal în vocativ, situat la începutul şi la finalul poeziei, cu trimitere la numele lui Iisus, prin relevarea intensităţii maxime cu care sunt trăite melancolia nemărginită şi înălţarea stimulatoare, cu rolul de a reclădi devenirea continuă prin abandonarea condiţiei anterioare (ce implică înstrăinarea, singurătatea

BDD-A26645 © 2017 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universităţii de Vest din Timişoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:03 UTC)

chinuitoare) şi aspiraţia excepţională (deloc de neglijat) spre o nouă existenţă. Iată un pasaj similar cu cel citat anterior, în care numele lui Iisus include substantivul *dor*:

> „În tot ce e frumos – şi-n toate / e-un farmec minunat şi sfânt, / ce-n inimă, privind, coboară / puternic raiul pe pământ. // Dar parcă toate de pe lume / şi poate că şi-n Cer, la fel, / au numai câte-un singur farmec / sau har... şi-n veci rămân cu el, // Pe când Tu, al Iubirii Soare, / Tu, al Cântării dulce Foc, / **Tu, Dorul dorurilor mele,** / le-ai veşnic toate la un loc!" (CCm 64, *Stăpânul ascultării mele*).

Astfel, dorul (prototip al Logosului), care implică, într-o manieră dureroasă, absenţa şi depărtarea, generează o singurătate imensă atunci când El nu e de faţă, dar, după lungi căutări, fără a însoţi trecerea timpului spre neant sau spre dezechilibru existenţial, dorul îndrumă, în chip tainic, gândul şi simţirea pătrunzătoare (în toată plinătatea lor) spre El, într-o comuniune spiritualizată unică, ca sens fundamental al cunoaşterii şi al fiinţării – aici şi în veşnicie.

*

După cum se observă, accepţiile substantivului *dor* (folosit, în poezia lui Traian Dorz, cu forma sa articulată hotărât şi nehotărât, la singular ori la plural, în structuri meditative sau cu rol de adresare) se înscriu pe coordonatele semantice iniţiale, bine-cunoscute şi înregistrate în dicţionarele explicative, însumând diferite aspecte ale polivalenţei şi complexităţii dorului prin sinonimie cu nostalgia, iubirea, durerea, aspiraţia, melancolia profundă etc. şi în asocieri expresive cu verbele *a dori*, *a chema*, *a aştepta* ori cu alte elemente din aceeaşi sferă. Prin gradul lui imens de specificitate, dorul e simţit atât de apropiat fiinţei umane, încât aceasta nu poate fi înțeleasă în afara lui, creându-se, astfel, veritabile punţi de legătură între metafizic şi concret, într-o tensiune şi o vitalitate creatoare în continuă ascendență.

Peste aceste ecouri ale emoţiei poetice convertite în ritmuri interioare, ce conduc la conştientizarea acută a efemerităţii, planează dorul „mai presus de fire" al poetului, care nu se traduce exclusiv prin gândul pătrunzător de a se stinge din lume, ci presupune cufundarea în desfătarea eternă, asigurată de prezenţa Divinităţii – aici şi Dincolo. Dorul e punctul genezei şi capătul existenței, energia care atrage permanent omul în viaţă, dar îl călăuzeşte spre dimensiunea veşniciei; în consecință, „nostalgia paradisului nu mai e dorul de casă sau dorul de țară din această lume, ci dorul de patria cerească a spiritului nemuritor" (Crainic 1994, 244), năzuința de a învinge distanța „de la imperfecțiune la perfecțiune și de la moarte la nemurire." (Crainic 1994, 250).

În ansamblul ei, opera lui Traian Dorz e una a permanenței destinate iubirii și dorului infinit (în viaţa aceasta şi în cea viitoare), deci, a experienţei credinţei, care are proprietatea specială de a dilata sau de a comprima spaţiul şi timpul, amplificând frământările lăuntrice în devenirea lor. Transpus în cuvinte ori nerostit, nemărginitul dor de absolut (în care sinele se regăseşte întreg) devine însuşi „cântecul cu care clipa se salvează în etern" (Bucur 1971, 8), animând concepţia despre fericirea dobândită postum (dar experimentată parţial încă din viaţa pământească), în creaţii de mare fineţe

BDD-A26645 © 2017 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universității de Vest din Timișoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:03 UTC)

artistică ce trimit, prin titlul lor, la acest sentiment pătrunzător sau sunt impregnate abundent de atmosfera lui. Ceea ce mistuie sufletul (în suișurile și coborâșurile sale, în elanuri și deznădejdi, în certitudini și îndoieli) e însă dorul înflăcărat de starea fericită a comuniunii și a armoniei dintre om și Dumnezeu, întru desăvârșire și împlinire: departe de a renunța la trăirea și mărturisirea unui asemenea simțământ, poetul „rotunjește, încheagă, definește dorul nostru ontologic. Îl adună din toate categoriile aleatoriului în semantica cea mai pură a cuvântului [...]. Trăind incandescent și fascinant această realitate, poezia dorziană recheamă, vindecă, însoțește, hrănește și satură, adică este vie! Aceasta este taina ei!" (Lupoaie 2013, 30-31).

Surse

Biblia sau Sfânta Scriptură. 1988. București: Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.
CCm = Dorz, Traian. 2007. *Cântarea Cântărilor mele*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului".
CNoi = Dorz, Traian. 2008. *Cântări Noi*. Sibiu: Editura „Oastea Domnului".
Dorz, Traian. 2005. *Hristos – mărturia mea*, ediția a II-a. Sibiu: Editura „Oastea Domnului".

Referințe bibliografice

Bucur, Marin. 1971. *Lucian Blaga. Dor și Eternitate*. București: Editura Albatros.
Coteanu, I. 1981. ***Dorul**, personaj de mit?*, în I. Coteanu, Lucia Wald (coord.), *Semantică și semiotică*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, p. 235-239.
Crainic, Nichifor. 1994. *Nostalgia paradisului*. Ediție cu un studiu introductiv de Dumitru Stăniloae. Postfață și note de Magda Ursache și Petru Ursache. Fișă bibliografică de Alexandru Cojan. Iași: Ed. Moldova.
Dumitrana, Titiana. 2009. *Teme biblice reflectate în literatură*. Timișoara: Editura World Teach.
Evseev, Ivan. 2007. *Enciclopedia simbolurilor religioase și arhetipurilor culturale*. Timișoara: Ed. „Învierea".
Evseev, Ivan. 1987. *Simboluri folclorice. Lirica de dragoste și ceremonialul de nuntă*. Timișoara: Ed. Facla.
Ioniță, Puiu. 2014. *Poezie mistică românească*. Iași: Institutul European.
Kovalevsky, Ioan. 1997. *Fericiții nebuni pentru Hristos*. În românește de Boris Buzilă. [f.l.]: Ed. Anastasia.
Lupoaie, Liliana Georgeta. 2013. *Teopoetica verticalității creației dorziene*, în „Oastea Domnului", XXII, nr. 7-8, p. 30-31.
Stăniloae, Dumitru. 2001. *Reflecții despre spiritualitatea poporului român*. București: Editura Elion.
Stăniloae, Dumitru. 2003. *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, ediția a III-a. București: Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

BDD-A26645 © 2017 „Jozsef Attila" Tudomanyi Egyetem Kiado Szeged; Editura Universității de Vest din Timișoara
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:03 UTC)